

## PROLEGOMENON.

*De notione et partitionibus praecipuis*

### GRATIAE DIVINAE.



#### THESIS I.

*Gratia, prout dicitur de bono aliquo alteri collato, definitur: beneficium ex benevolentia collatum citra exigentiam eius, cui confertur: ad quam definitionem redit illa communis Scholasticorum: donum gratis datum.*

I. »Secundum communem loquendi modum (ait s. Thomas I<sup>a</sup> II<sup>ae</sup> q. CX, a. 1) tripliciter *gratia* accipi consuevit: uno modo pro dilectione alicuius, sicut consuevimus dicere quod iste miles habet gratiam regis, idest rex habet eum gratum: secundo sumitur pro aliquo dono gratis dato, sicut consuevimus dicere: hanc gratiam facio tibi: tertio modo sumitur pro recompensatione beneficii gratis dati, secundum quod dicimus agere gratias beneficiorum." Addi potest alia significatio eiusdem nominis, prout scilicet significat id quod amorem allicit, nempe rei vel personae pulcritudinem, venustatem. Patet has significationes esse connexas. Nobis sermo est de gratia secundum alteram significationem indicatam a s. Thoma, quatenus nimirum ea intelligitur bonum aliquod alteri collatum; quod quidem ut sit gratia requirit condiciones in thesi enunciatas. Ut ergo definitio explicetur; beneficium est res vel actio in alterius commodum aut utilitatem posita. Benevolentia est amor, quo alteri bonum volumus. Porro si ratio habeatur animi, quo beneficium confertur, non uno tantum modo potest quis agere aut aliquid facere in bonum alterius: potest enim invitus, potest sponte et hoc vel ex amore tantummodo sui, qui est amor concupiscentiae, aut ex amore illius, cui beneficium confertur, qui est amor amicitiae aut benevolentiae. Advertendum



porro aliud esse alteri cum *benevolentia* benefacere, aliud *ex benevolentia*. Dicimur enim benefacere *ex benevolentia*, cum amor benevolus est ratio cur bonum alteri conferamus; si tantum concomitanter se habet hic amor, erit beneficium solum *cum benevolentia* collatum. In definitione autem verba *ex benevolentia* ita accipiuntur, ut benevolentia sit ratio beneficiendi.

II. Verum benevolentia potest esse *ratio* beneficiendi vel *inadaequata* vel *adaequata*. Est ratio inadaequata, cum praeter illam, motivum aliud est beneficiendi, quatenus nempe bonum, quod confertur, aliquo modo debetur, ut contingere potest in collatione bonorum ex iustitia distributiva, vel etiam simpliciter debetur (sive directe debeatur illi cui bonum confertur, sive alteri qui exigit ut illud bonum alicui conferatur), ita tamen ut cum physice liberum sit homini non facere quod debet, ex amore trahatur ad exsolvendum debitum. Benevolentia est adaequata ratio, cum e contrario amor benevolus est tota ratio cur quis bonum alteri conferat; ita ut nullo modo debeatur bonum vel illi, cui reapse confertur, vel alteri, qui exigere possit ut illud bonum alii conferatur, nisi haec ipsa exigentia orta sit ex gratuita aliqua donatione. Quae quidem duo significantur cum dicitur citra exigentiam *eius cui confertur*: nam cum quis alicui benefacit, quia alter ius habet ut illi ab eo benefiat, beneficium confertur non tantum ei qui re bonum accipit, sed et alteri qui illud exigit. Porro tum proprie dicitur aliquid *ex benevolentia* conferri, cum benevolentia est adaequata ratio collationis; ita ut ex qua parte aliquid non ex benevolentia confertur, neque ex ea sit gratia.

Quocirca duo sunt elementa, quibus conceptus gratiae absolvitur, *beneficium* et *gratuita benevolentia*, illud ut materia, haec tanquam forma se habet.

III. Iam vero hunc esse proprie conceptum illius rei, quae a latinis *gratia*, a graecis *χάρις*, ab hebraeis *lhen* et *lharma* dicitur, cum his verbis significatur id quod ab altero alteri confertur, constat usu communi tum profano tum sacro.

Usus profani testis est Aristoteles. Ita enim II Rhetor. c. 7. definit gratiam: *Ἐστὸ δὲ χάρις, καθ' ἣν ὁ ἔχων λέγειται χάριν ἐπινοεῖν τῷ δεομένῳ, μὴ ἀντὶ τινός, μηδ' ἵνα τι αὐτῷ τῷ ἐπινοεῶντι, ἀλλ' ἵνα ἐκεῖνα τι. Μεγάλη δ' αὖν, ἡ σφόδρα δεομένου, ἢ μεγάλων, καὶ καλεσθῶν, ἢ ἐν καιροῖς τοιούτοις, ἢ μόνος, ἢ*

*πρόσως, ἢ μάλα.*” Sit autem gratia, secundum quam qui habet, gratiam dicitur subministrare indigenti, non propter aliquid, neque ut aliquid accedat subministranti, sed ut bonum aliquod sit ei cui subministratur. Magna autem gratia erit, si detur valde indigentibus aut si magna et difficilia praestentur aut in huiusmodi calamitatibus aut si qui benefacit sit solus aut primus aut maxime benefaciat. (1)

Usus sacri testes damus Augustinum et Thomam: quorum hic 1<sup>a</sup> 2<sup>o</sup> q. CXI. a. 1. ad 2<sup>m</sup> haec habet »Gratia, secundum quod gratis datur, excludit rationem debiti. Potest autem intelligi duplex debitum, unum quidem ex merito proveniens, quod refertur ad personam, cuius est agere meritoria opera... Aliud est debitum secundum conditionem naturae: puta si dicamus, debitum esse homini quod habeat rationem et alia quae ad humanam pertinent naturam... Dona naturalia carent primo debito, non autem carent secundo. Sed dona supernaturalia utroque debito carent *et ideo specialius sibi nomen gratiae vindicant*, »Augustinus autem De Gestis Pelagii c. 14. ait.” Ipsum gratiae nomen et eius nominis intellectus aufertur, si non gratis datur, sed eam qui dignus est accipit... Quisque dignus est, debitum est ei: si autem debitum est, gratia non est; gratia quippe donatur, debitum redditur. Gratia ergo donatur indignis, ut reddatur debitum dignis.” Hanc porro acceptionem gratiae universa Ecclesia suo suffragio probavit, dum errorem proseripsit Pelagianorum *gratiam Dei secundum merita nostra dari*, quae sententia reprobata ideo est, quia si propter merita datur, iam non est gratia.

(1) Nota immerito a Petavio (De Trinit. VIII. 3) alisque postulari Aristotelem incompletam definitionis, qui in IV Topic. c. 4. dixerit: *Ἐστὶ δὲ ἡ χάρις χένος τῆς δεομῆς; ἢ γὰρ δωρεὴ θεοῦ ἐστὶν ἀναπόδοτος, nam donatio est datio non reddenda*. In quo Petavius notat deesse aliquid addendumque esse, ut donum *sponte ac nulla necessitate donetur*. Verum adverti poterat quod ibi Philosophus non definit *τὴν δωρεάν*, de qua re nulla est ibi tractatio, sed ut ostenderet quaedam, quae videntur de iisdem dici, differre reapse ut genus et speciem, exemplum ponit in *δύσει* et *δωρεῖ*, quorum tanen ait *δύσει* esse genus, quod ut probet, proprietatem affert *τῆς δεομῆς*, ut *ut datio non reddenda*; quae proprietas, cum circumscribat rationem donationis, sufficit ad demonstrandum *τὴν δωρεάν* esse speciem aliquam *τῆς δύσεως*. Quamquam nihil vetat *ἀναπόδοτος* interpretari *gratuita*, ut donum dicatur *datio gratuita*: et sic omnis ratio cavillandi evanescit.



Quae omnia confirmantur usu biblico. Nomine enim gratiae significatur 1) *beneficium ipsum* Act. XI, 17. Rom. I, 5. 2) *benevolentia sive favor illius*, a quo beneficium accipitur atque hinc spectat ea phrasia qua quis dicitur invenire gratiam coram aliquo Gen. VI. 7. 8. XXXIX, 1.—4. Esther. II, 17. tum 3) *benevolentia gratuita* ut debitum excludatur, Rom. IV, 4. XI, 6; Ephes. II, 7. 8. 9. Cf. usum adverbii *hinc* Gen. XXIX, 15; Exod. XXI, 2. 11: 2 Sam. XXIV, 24.

IV. Manifestum est ergo usu nedum profano, sed sacro, cum gratia dicitur, eaque significatur id, quod ab altero alter accipit, significari reapse beneficium ex gratuita benevolentia collatum. Haec proinde est ratio formalis gratiae, ut gratis nempe citra ullam exigentiam alterius, donum ex animo benevolo conferatur; ita ut aliquod beneficium eatenus dicatur gratia, quatenus gratia confertur et quo major est ratio gratuiti; eo magis sit gratia; etsi forte maius non sit in ratione boni. Quare etsi in biblica et ecclesiastica loquendi ratione dicitur gratia etiam id quod nostris meritis rependitur, vel quod propter merita Christi nobis datur, ideo tamen gratia dicitur, quatenus in eo ratio gratuiti erga nos saltem locum habet.

V. Solet a scholasticis defini gratia *donum gratis datum*. Idem exprimi hac definitione quod praecedenti, liquet argumento extrinseco; nam scholastici omnes gratiam, quam definiunt, volunt prorsus gratuitam ex sola benevolentia Dei hominibus profectam. Sed et argumento intrinseco id patet, analysi nempe instituta terminorum. Sane qui dicit *donum*, dicit proprie beneficium aliquod *quod sponte et nulla necessitate datur*, ut monet Petavius loco in nota superiore citato, beneficium nimirum, cuius collationis ratio est sola benevolentia donantis. Attamen quia et donum appellari identidem solet, quod propter meritum aliquod confertur, ut ratio meriti excludatur disserte, additur *gratis datum*, h. e. citra ullam exigentiam eius, cui confertur et ideo ex benevolentia gratuita collatum. Unde Augustinus Tr. III. in Ioann. n. 9. »Quid est gratia? gratis data, quid est gratis data? donata, non reddita.» Ineptus vero esset qui hanc definitionem fastidiret, quia *gratia* per *eo gratis* explicatur, quod perinde esse videtur. Conceptus enim, qui subest *eo gratis* determinatus est magis ex usu communi loquendi quam

conceptus, qui per simplex vocabulum *gratia* exprimitur ac notio indebiti seu collati citra ullum meritum liquidius apparet in *eo gratis* quam in *eo gratia*. Quo factum est ut Pelagiani, quamvis non abhorrerent ab appellandis quibusdam divinis muneribus nomine gratiae, negarent tamen hanc gratiam *gratis dari*, sed contenderent gratiam Dei secundum merita dari; Patres vero e contrario tuerentur gratiam Dei *gratis dari*.

COROLL. I. Principium igitur gratiae est benevolentia eaque actiosa, quae scilicet in dona se diffundit. Hinc prima gratia est ipsa benevolentia. Ut enim ait s. Thomas I. p. q. XXXVIII, a. 2. „Ratio gratuitae donationis est amor, ideo enim damus gratis alicui aliquid, quia volumus ei bonum. Primum ergo, quod damus ei, est amor, quo volumus ei bonum.” Cum enim amor sit ad alteram et in bonum alterius, merito dicitur quod amor amantis datur amato. Ergo benevolentia est primum donum sive prima gratia quae is datur, quibus beneficimus. Cui quidem dono cum competat non quidem *efficienter* esse ex benevolentia, sed *formaliter* esse ipsam benevolentiam rationemque in se ipsa continere cur alteri detur, est profecto potissimum donum, spectata ratione formali gratiae.

COROLL. II. Cum divina benevolentia, quae est fons ceterorum donorum, quibus creaturas suas locupletavit Deus, sit aeterna, aliqua Dei gratia est aeterna.

NOTA. Tradituris divisiones gratiae divinae incipiendum esset a prima divisione, quae est in gratiam increatum et creatam: verum cum de gratia increata, quae est Spiritus S. totaque Trinitas, habeatur data opera sermo in Tractatione de ss. Trinitate; ut compendium temporis faciamus et quae tractationis nostrae propria sunt, tantummodo persequamur, eam hinc libenter praeterimus. Partitiones praecipuas vocamus eas, quae veluti summa genera complectuntur, ad quae ceterae revocari possunt et debent.

## THESIS II.

*Gratia creata tum in donum naturale tum in donum supernaturale dispesci potest: supernaturale tamen donum potiore iure et magis proprie gratia dicitur; ita ut ea dona in ipsa ratione gratiae specificè differant.*

I. Bona naturalia sunt tum ipsa natura tum quae naturam



consequuntur et ab ea exiguntur atque omnia, quae horum ordine continentur (De Deo Creat. Th. XXXI). Jam vero constat huiusmodi bona a Patribus simpliciter honestari appellatione *gratiae*. Sane *gratia Dei* dicitur lumen naturale rationis, sive imago Dei, quam homo, ut rationalis est, gerit (Athanasius De Incarn. c. 12. Epiphanius ad Joann. hierosolym. ep. CX. inter opera Hieronymi qui eam interpretatus est), *gratia Dei* dicitur immortalitas, qua fruuntur Spiritus, qui incorruptibiles quidem sunt ac immortales, sed secus ac Deus; quippe iste a se, illi a Deo libere creatore habent ut tales sint (Sophronius hierosolym. in literis synodicalis lectis in Conc. VI. Aet. XI. Hieronymus Dialogo II. cont. Pelagg. n. 7) ac generatim *gratia* dicitur quidquid hominibus inest secundum esse et naturam (Damasceus De Fide II. 12).

Inde est quod Ecclesia in liturgia publicisque suis precibus postulat a Deo nedum bona supernaturalia, sed et naturalia, cuiusmodi sunt salus corporis, aversio pestilentiae, famis, tempestatum, pluvia, aut serenitas aeris, victoria in bello et similia atque ita a Deo haec flagitat, ut *divinam indulgentiam, misericordiam, pietatem* exoret Deoque gratias agat, cum ea obtinuerit.

Idem ab Ecclesia fideles omnes edocti haec bona a Deo exposcunt et cum consecuti fuerint quod petunt, *gratiam* se a Deo accepisse fatentur tabellasque votivas *pro gratia accepta* inscribunt.

Quid quod Providentia Dei, quae omnia regit, ab auctore Sapientiae XVI, 25 dicitur *ναυτοργόος δωρεά* et a vulgato interprete redditur *omnium matris gratia*?

Hanc doctrinam disserte testati sunt quinque Africani Praesules Aurelius, Alipius, Augustinus, Evodius, Possidius literis iis, quas in causa pelagiana ad Innocentium dederunt: »Etsi quidam (aiunt) non improbanda ratione dicitur gratia Dei, qua creati sumus, ut non nihil essemus nec ita essemus aliquid ut cadaver, quod non vivit et arbor, quae non sentit et pecus, quod non intelligit, sed homines, qui essemus et viveremus et sentiremus et intelligeremus et de hoc tanto beneficio creatori nostro gratias agere debeamus: unde *merito et ista gratia dici potest, quia non praecedentium aliquorum operum meritis, sed gratuita Dei bonitate donata est*: alia est tamen, qua praedestinati vocamur, justificamur, glorificamur.»

II. Constat idem ratione, quam Africani Episcopi quoque indicarunt. Etenim ut gratia sit, oportet ut sit beneficium ali- quod sponte nulla necessitate collatum, quod nulla praeverterint merita, quae illud exigerent: atqui negari nequit huiusmodi esse donum creationis et generatim quidquid cum creatione naturae connectitur. Speciatim vero si considerentur singillatim dona naturalia, liquet plurima ex iis, praeter eam rationem communem quae inest creationi, specialem quoque rationem gratiae sibi vindicare. Sane naturalia diximus (De Deo Creat. l. c.) ea esse dona, quae a natura exiguntur ne frustra sit atque ea omnia proinde, quae eodem ordine perfectionis continentur ac illa, quae a natura exiguntur, quorum non sunt nisi amplificatio quaedam. Plurima enim ex iis quae naturae debentur, non continentur certo numero, sed in indefinitum se porrigunt. Jam vero 1) cum species quaevis gradus indefinitos in sua perfectione admittat, ut vis intellectiva quoad aciem ingenii, quisque singillatim ex his gradibus, non secus ac creatio naturae est indebitus supposita quoque creatione, ideoque gratiae rationem habet. 2) Ipsa amplificatio bonorum naturalium, quae per se necessaria non est, qualis se prodit e. g. in tot ac tam variis naturis inferioribus, quae in nostrum commodum sunt creatae, specialem habet rationem gratiae, neque enim ea amplitudo proprie debetur. 3) Plura quae naturae per se debentur, non debentur naturae concretae sive personae, eo quod aliquis ordo superior, cui natura vel personae subsunt, exigit ut hoc illae priventur; ita e. g. quamvis debita sit naturae integritas membrorum, sanitas organorum et huiusmodi, si tamen eae causae physicae concurrant, quae opus generationis perturbent, quae corpus male afficiant, necesse est vitium existere in corpore, ut leges physicae, quibus mundus regitur, in tuto maneant: quare si in aliqua persona eae causae ab aliis causis agere prohibeantur, id gratiae deputabitur. Imo 4) quamvis generatim ordo physicus, in quo humana natura versatur, debitus ei sit: quia tamen multipliciter poterat a Deo ordo physicus disponi, hic ordo praesens, qui libere electus est a Deo, ex quo tot beneficia hominibus obveniunt, prout haec beneficia consequuntur, quae in alio ordine, quem Deus potuisset eligere, non existerent, gratiae rursus rationem nanciscitur. Tandem 5) quamvis natura rationalis opus habeat auxiliis quibusdam, quibus suae facultates exerceat eaque proinde in genere exposcat, eadem tamen au-



xilia singillatim spectata quamdam gratuiti rationem sibi vindicant. Sane ut voluntas agat, necesse est ut in certis adiunctis versetur et ut cognitio intellectus praevertat: ut autem intellectus actu cogitet, necesse est ut aliquid ei occurrat quo determinetur ad actum; etsi vero generatim ab intellectu exigatur aliquid, quo determinetur, quod tamen hoc potius quam illud ei occurrat, quod haec potius quam illa sint adiuncta operationis, id ex Providentia pendet, quae libere hunc potius elegit ordinem rerum, quam alium. Adiuncta ergo ea, in quibus voluntas bene operatur, non operatura in aliis, occursum illius rei, quae cogitationem congruam seu opportunam ad bonum actum voluntatis determinat, inter divinas gratias sunt numeranda. Hanc porro veritatem ipse Philosophus vidit, cuius testimonium citat s. Thomas in Quodlib. I. a. 7. verbaque Philosophi exstant L. VII. Eudemiorum (si tamen eius est opus) c. 14. »De hoc dubitabit quis an fortuna huius sit causa, ut nempe cogitemus quod oportet et quando oportet et ita fortuna sit causa omnium, quippe quae causa est cogitationis et consilii. Non enim quis deliberat, eo quod prius deliberaverit se deliberare et hoc ipsum deliberavit. Sed est principium aliquod. Neque quis cogitat, quia cogitavit prius cogitare et hoc in infinitum. Non igitur cogitandi principium est mens neque deliberationis deliberatio. Quid aliud igitur nisi fortuna? ita ut a fortuna omnia pendent, si est principium quoddam, extra quod non est aliud. Haec autem qua ratione talis est ut possit hoc facere? Nempe quod quaeritur hoc est: quodnam sit principium motus in anima. Manifestum profecto quod, quemadmodum in universo Deus, etiam et in illa principium motus Deus sit. Movet enim omnia quod in nobis existit divinum. Rationis vero principium non ratio, sed quid praestantius: quid vero praestantius vel ipsa scientia esse potest nisi Deus?»

Constat ergo in ipso ordine naturae locum esse pluribus divinis gratiis rationesque plures occurrere, cur Deum exoremus eique pro benefactis gratias agamus.

COROLLARIUM. Ex dictis sub n. 5) colligere licet quod non statim ac auxilii alicuius divini fit mentio, quo facultates nostrae adiuvantur, cogitandum est de aliquo auxilio supernaturali, ac si in ordine naturae nulla essent divina huiusmodi auxilia. Nam et in ordine purae naturae, si existisset, sua fuissent opportuna

auxilia naturalia, quibus homo ad assecutionem finis naturalis adiutus fuisset. Quare oeconomia Divinae Providentiae in eo ordine non fuisset tantum ea, quae nunc est, detractis donis et auxiliis supernaturalibus; sed alia fuisset in subministrazione opportunorum auxiliorum secundum exigentiam finis proprii illius status.

III. Donum supernaturale est perfectio, quae neque essentiam rei constituit neque ad essentiam rei necessario consequitur neque ab ea exigitur ne ipsa eiusque vires frustra sint, neque sub genere earum perfectionum continetur, quae a natura exiguntur: si autem id, quod simpliciter supernaturale est, prae oculis habeatur, est perfectio excedens perfectionem omnium bonorum naturalium. cf. De Deo Creant. Th. XXXI. cuius doctrinam haec supponimus. Supernaturale ergo est donum indebitum naturae ideoque gratuitum. Porro si comparentur dona naturalia cum supernaturalibus, evidens est 1<sup>o</sup> quod, quamvis dona quoque naturalia, ut diximus, gratia Dei censei possint, potiori iure magisque proprie nomen gratiae sibi vindicant dona supernaturalia. Etenim quamvis in eo conveniant quod utraque a benevolente animo Dei proficiantur, differunt tamen, sive ratio boni per se sive ratio *gratuiti* consideretur. Nam in donis supernaturalibus, si saltem ea spectentur, quae sunt simpliciter supernaturalia, ut adoptio, inhabitatio in nobis Spiritus S. beatitudo, Incarnatio etc. bonum maius est, cum sint dona secundum perfectionem maiora. Si vero in his bonis consideretur ratio *gratuiti*, haec licet animadvertere. a) Si inter dona naturalia spectetur ipsa natura, quae creatur, haec non est positive indebita alicui, cum nullum sit subiectum, cuius meritis non debeatur: sed tantum negative est indebita, quia non tenebatur Deus eam creare: unde in dono naturae ratio indebiti non est propria; nam indebitum dicitur ordinem ad aliquod cui non debeatur; in creatione vero naturae deest terminus realis, cui ea possit dici indebita. At dona supernaturalia sunt positive indebita, referuntur enim ad naturam, cui accedunt et cui non debentur. Si b) spectentur dona ea naturalia, quae naturam consequuntur et ab ea exiguntur, ea excludunt quidem meritum ex operibus, non vero meritum naturae: at dona supernaturalia utrumque meritum excludunt, ut ex ipsa definitione constat. Cf. testimonium s. Thomae in Thesi praeced. Si c) spectetur amplitudo donorum naturalium, quae per se non debetur ac certus ordo ille naturalis providentiae, qui rursus debitus non est; haec tamen



licet specificè non sint debita, sunt debita genericè et continentur in eodem ordine earum perfectionum, quae sunt debitaè naturae. At dona supernaturalia nec specificè nec genericè debentur omninoque perfectionem excedunt earum rerum, quae sunt debitaè naturae. Supernaturale ergo est positive indebitum, indebitum nedum meritis operum, sed et meritis naturae atque nec specificè nec genericè debitum est. Itaque potiori iure magisque proprie gratia dicitur et est donum supernaturale; sive enim spectetur ratio beneficii, quod in perfectione collata consistit, sive spectetur ratio indebiti, utraque maior est in donis supernaturalibus.

Unde Augustinus ait Serm. XI. De Verbis Apostoli: »Excepta illa gratia, qua condita est humana natura, haec enim Christianis Paganisque communis est, *haec est maior gratia*, non quod per Verbum homines creati sumus, sed quod per Verbum carnem factum fideles facti sumus." Hinc est quod, ut idem Augustinus monet, cum nomen gratiae in Ecclesia simpliciter usurpatur, soleant bona supernaturalia, non naturalia intelligi: haec est enim gratia, quam in libris Dei legere et populis praedicare catholici antistites consueverunt (epist. cit. ad Innocentium) et gratia, quam commendat Apostolus non est ea qua creati sumus ut homines essemus, sed qua iustificati sumus, cum mali homines essemus (epist. CXCIV. ad Sixtum n. 8)."

IV. Verum 2<sup>o</sup> quaestio esse potest an discrimen istud, quod in ratione gratiae intercedit inter dona naturalia et supernaturalia, sit tantum secundum gradus, quod innuere videtur Augustinus testimonio paulo ante citato, dicens *haec esse maiorem gratiam*, an sit secundum speciem. Discrimen secundum speciem est discrimen secundum essentiam. Iam vero specificè certe differunt ea, quae sub una communi sive univoca sive analogica ratione ita se habent ut alteri insit nota positiva, quae determinat seu circumscrit ipsam rationem generis, alteri autem desit: sive ea specificè differunt quae sub communi ratione constant notis essentialibus diversis, sive utrinque positivis, ut sub ratione coloris viride et rubrum, sub ratione habitus moralis vitium et virtus: sive ex una parte positivis ex altera negativis, ut sub ratione animalis animal rationale et irrationale. Atqui si considerentur bona, quae pressiore sensu dicuntur naturalia h. e. debita naturae, quae nempe naturam supponunt, cui referuntur et ea comparantur cum supernaturalibus, liquet quod licet utraque

quadam ratione sint gratiae, illis tamen est essentialiter esse debitum naturae, istis esse indebitum: quae duae notae profecto essentialiter differunt. Ideo haec saltem dona sub ratione gratiae essentialiter differunt. Si vero ipsa naturae creatio spectetur et cum bonis supernaturalibus comparetur, patet rursus illam esse gratiam, quia deest subiectum cui possit conferri ideoque cui possit quoque deberi, haec vero esse gratiam respectu ipsius naturae, cui non debentur, licet ea existat: atqui haec duo: esse gratiam quia deest subiectum cui possit conferri et esse gratiam quia existenti subiecto, cui confertur, non debetur, differunt certe non accidentaliter sed essentialiter. Notae ergo, quae enumeratis donis essentialiter sunt, diversae sunt ipsaque ratio communis gratiae determinatur et circumscritur in donis supernaturalibus nota positiva, quae deest aliis. Quoad alia vero naturalia dona, quae secundum atomam speciem vel secundum numerum non sunt debita; quoniam tamen genericè saltem debita sunt, ea neque secundum essentiam sunt eiusdem rationis cum donis supernaturalibus, quae nec genericè debentur. Dices: bona naturalia Deus non debet naturae, sed sibi. Scilicet posita creatione naturae, divinae perfectiones exigunt ea conferri, ita ut in illa hypotesi Deus non sit liber ad utrumque. At oppositum valet quoad bona supernaturalia. Ergo. Cf. I. II. q. CXI, a. I. ad 2<sup>m</sup>. Augustinus autem non negat quod defendimus: sed usus est laxiore quadam loquendi ratione. Perperam vero pressioem, quam deinceps schola usurpavit, loquendi rationem in Patribus semper requiremus.

### THESIS III.

*Ratione habita tum status sive integritatis sive lapsus creaturae rationalis, tum principii meritorii, quod proprium est alterius status, gratia supernaturalis distinguitur in gratiam Dei et gratiam Christi.*

I. Per hanc divisionem non alius auctor gratiae indicatur, cum omnis gratiae supernaturalis sit auctor Deus, sed indicatur 1) alia et alia habitudo gratiae ad diversos status creaturae rationalis, status nempe integritatis et lapsus: indicatur 2) specialis habitudo gratiae ad eius principium; gratia enim, quae hominibus lapsis datur, refertur ad Christum Redemptorem,



tanquam causam meritoriam, cuius Redemptoris meritum in altero statu locum non habet. Cum ergo quoad statum lapsus gratia id habeat proprium ut pendeat ex meritis Christi Redemptoris, ideo proprio nomine dicitur *Gratia Christi*, appellatione communi *gratiae Dei* retenta pro ea gratia significanda, quae spectat ad alterum statum. Gratia Christi dicitur quoque *Gratia Dei per Iesum Christum*. Cf. Aug. De Gratia Christi c. 47. Constat enim Deum elevasse naturam humanam in primo parente ad ordinem gratuitum supernaturalem (De Deo Creant. Th. XLVIII. seqq.), constat humanam naturam lapsam non instaurari atque ad pristinum revocari statum nisi per Christum, qui per oblationem sui ipsius in cruce abstulit peccatum mundi et salutem attulit omnibus, qui perierant. Unde omnis supernaturalis doni in statu naturae lapsae Christus Redemptor est meritoria causa.

II. Iam vero ratione habita huius duplicis status merito distinguitur gratia, quae ad utrumque spectat. Nam merito distinguitur, secundum ipsam rationem gratuiti doni, inter gratiam, quae confertur *tantummodo non digno* et gratiam, quae confertur *positive indigno*: inter gratiam, quae *ex benevolentia tantum procedit* et gratiam, quae *ex benevolentia et misericordia simul proficitur*: inter gratiam, quae confertur *simpliciter ut elevet* et gratiam, quae confertur *ut sanet simul et elevet*: inter gratiam, quae confertur *simpliciter gratuito et gratiam quae ita aliis gratuito confertur, ut etiam propter parta merita alterius conferatur*. Atqui prior est gratia naturae integrae collata diciturque gratia Dei, altera est gratia collata naturae lapsae diciturque gratia Christi. Gratia enim Christi confertur *naturae peccatrici*, ideoque positive indignae, cui naturae propter peccatum miserae subvenitur per misericordiam, quae natura peccatrix cum a peccato et eius effectibus liberatur, aegra ad sanitatem restituitur atque haec ipsi a Deo praestantur propter merita Christi Redemptoris. Quia vero peccatum deerat in natura integra, cum aucta est donis gratuitis, gratia ei collata his specialibus characteribus carebat. Hinc ad *gratiam Dei* pertinet non tantum gratia collata Adamo, sed et gratia Angelis collata.

III. Gratia Dei dicitur *gratia elevans*, gratia autem Christi dicitur *gratia sanans, gratia medicinalis*, non quia haec id tantum exsequitur, sed quia ipsa sola id facit. Natura enim humana in

deterius secundum corpus et animam commutata, ut ait Synodus Tridentina, iam medico indiget, quia sana non est, quo profecto in statu elevationis non indigebat. Notandum vero quod gratia *sanans et medicinalis* non ideo tantum dicitur, quia alicui languori medeatur, qui sit in natura lapsa, non fuisset in natura integra; sed generatim quia reficit naturam collapsam in deterius secundum animam et corpus commutatam. Gratia enim sanans et medicinalis iuxta Augustinum (De natura et gratia. cc. 2. et 3.) non est tantum ea, qua concupiscentia languor sanatur, sed qua infantes et aetate grandes salvi fiunt, qua nempe omnes homines liberantur a peccato et iustificantur; quod profecto fit per gratiam simpliciter supernaturalem et elevantem. Hoc meminisse in sequentibus iuvabit. Id tamen non impedit quominus distincto duplici effectu huius eiusdem gratiae Christi, distinguatur quoque eadem gratia et altera dicitur *gratia elevans*, altera speciatim appelletur *sanans et medicinalis*, quae vulnera naturae in ipso ordine naturae sanat. Porro de gratia Christi potissimum Augustinus agit contra pelagianos.

*Gratiam Dei* exhibent testimonia Ephes. IV, 23. 24. Coloss. III, 8. 10. Gen. I, 26. Eccli. XVII. 1 (Vulg.) collata interpretatione Patrum (De Deo Creant. Th. XLII.)

*Gratiam Christi* referunt testimonia 1. Cor. XV, 10. Ephes. I, 3. 2. Tim. I, 9. etc.

NOTA. Si quis contenderet gratiam omnem etiam Adamo et Angelis collatam esse ex meritis Christi, de qua re nolumus modo disputare; maneret tamen discrimen inter gratiam Dei et gratiam Christi, tum propter diversam habitudinem ad diversos status, tum quia merita Christi pro natura non lapsa non essent merita *Redemptoris*, sunt autem merita *Redemptoris* pro natura lapsa.

#### THESIS IV.

*Gratia supernaturalis alia est externa, alia interna. Quamvis autem non quaevis gratia interna sit in ratione entis praestantior gratia quavis externa; in ratione tamen beneficii gratia interna per se praestat externae.*

I. Haec non est divisio *gratiae Christi*, sed *gratiae supernaturalis*; potest enim haec divisio, non secus ac sequentes, valere



etiam in gratia Dei. Imo haec divisio, de qua in hac Thesi agimus, in gratia quoque naturali locum habere potest; dividimus autem tantummodo gratiam supernaturalem, quia de gratia naturali non est nobis tractandum.

II. Gratia interna sunt dona divina, quae nobis insunt tantquam in subiecto, gratia externa sunt ea dona, quae extra nos sunt nosque afficiunt. Utramque gratiam existere in ordine supernaturali manifestam est. Gratia enim externa est positiva lex Dei, revelatio, praedicatio fidei, incarnatio et exempla Christi, divina Scriptura, Ecclesiae magisterium et cetera huiusmodi, quibus promoventur homines in vitam aeternam. Patet haec esse tum gratias, quia sunt indebita, tum gratias supernaturales vel secundam quid, ut positiva manifestatio legis naturalis et revelatio veritatum quarundam naturalium, vel simpliciter, ut revelatio mysteriorum, incarnatio, sacramenta et similia; nam priora sunt medium naturae indebitum clarioris notitiae legis et veritatum, posteriora sunt indebita universae naturae et causae aut instrumenta sunt, quibus elevamur ad participationem ordinis divini. Gratia interna est iustitia Dei, qua Deus non iustos facit, sunt virtutum infusarum habitus, sunt illustrationes mentis et inspirationes voluntatis, quibus donis et filii adoptivi efficiuntur vitamque divinam vivimus, qua in re ordo ipse supernaturalis essentialiter consistit. Cf. s. Thomam I<sup>o</sup> II<sup>o</sup> q. CVI. a. 2.

III. Distinctio gratiae externae et internae manifeste se prodit in controversia pelagiana; neque enim omnem gratiam negabat Pelagius neque ob id haereticus est habitus: sed cum concederet ad recte et salutariter operandum nos adjuvari gratia Dei posita in lege atque doctrina atque exemplis Christi, negabat tamen interius adjuvari voluntatem per subministrationem virtutis Spiritus S. Haec pars negans reprobata est in ipso ut haeretica: non vero haereticus habitus est quia vellet gratias esse externas, quas Patres omnes cum ipso profitebantur; sed quia excluderet gratiam interioriorem speciatim voluntatis, quae comparata cum externa et ratione habita operationis dicitur κατ' ἐξοχήν gratia, quia ipsa reapse est, quae facultatem operantem elevat principiumque est efficax operis boni supernaturalis. Distinguebant ergo Patres inter gratiam externam et internam et hanc quidem alteri praeferebant, ita ut externa sine inte-

riori inutilis haberetur; at nihilominus gratias Dei esse quoque ea dona exteriora fatebantur. Nusquam (ait Aug. Cont. duas epist. pelagg. L. IV. c. 15. n. II) isti inimici gratiae ad eandem gratiam vehementius oppugnamdam occultiores moluntur insidias, quam ubi legem laudant, quae sine dubitatione laudanda est. Legem quippe diversis locutionum modis et varietate verborum in omnibus disputationibus suis volunt intelligi gratiam, ut scilicet a Domino Deo adiutorium cognitionis habeamus, quo ea, quae facienda sunt, noverimus, non inspirationem dilectionis, ut cognita sancto amore faciamus, quae proprie gratia est."

IV. Ipsa protectio Dei, qua tentationes et peccandi occasionem arcentur et ea providentia, qua quis ad finem vitae perducitur, cum idoneus est ad aeternam assequendam vitam, quandoquidem nihil realiter in anima ponant, sunt gratia extrinseca; gratia autem vere sunt: quae gratia, ratione finis propter quam confertur, supernaturalis dici debet; spectat enim ad providentiam supernaturalem. Hinc Aug. Serm. XCIX, n. 6. Deum loquentem inducit: »Hoc tibi dicit Deus tuus: regebam te mihi, servabam te mihi: ut adulterium non committeres, suasor defuit: ut suasor deesset, ego feci: locus et tempus defuit et ut haec deessent, ego feci... Agnosce ergo gratiam eius, cui debes et quod non admisisti. Mihi debet iste quod factum est et dimissum vidisti: mihi debes et tu quod non fecisti. Nullum est enim peccatum, quod facit homo, quod non possit facere alter homo, si desit rector, a quo factus est homo." Ad alterum quod spectat beneficium, illud profecto indicatur verbis Sapient. IV. 11. (etsi de Henoch speciatim coll. Gen. V. 24 ea dicta velimus.) Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius etc.; hanc autem gratiam esse et per se patet et testatur August. De Praedest. Sanct. c. XIV, n. 29. »Non debent fratres nostri, qui nobiscum pro catholica fide perniciem pelagianae erroris impugnant, huic pelagianae in tantum favere opinioni, qua opinantur gratiam Dei secundum merita nostra dari: ut quod illi audere non possunt, sententiam veram plane et antiquitus christianam: Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius: destruere moliantur... Ita quippe claret invictum esse quod dicimus, gratiam Dei non secundum merita nostra dari."



V. Distinctionem inter gratiam externam et internam inculcatam a Patribus luculenter tradiderat Apostolus tum in epistola ad Romanos tum in epistola ad Galatas. Distinguit enim Paulus *legem* a Deo populo Iudaeorum traditam, per quam est cognitio peccati, a *Vide*, qua credimus in Christum, qua justificamur, inhabitante in nobis Spiritu S. et caritatem Dei diffundente. Fides proinde et caritas dona sunt interiora, quibus iusti efficimur. Negat autem Apostolus per legem esse justitiam; secus enim frustra mortuus esset Christus: fidem vero gratiam appellat Gal. II, 20. 21. Rom. III, 21, seqq. Iam vero donum Dei seu gratiam esse legem a Deo traditam per se liquet; est enim mandatum Dei *ad vitam*, mandatum *sanctum*, *justum* et *bonum*, Rom. VII, 10. 12; at nihilominus non est id quod simpliciter gratia vocatur a Paulo; praeter legem, aliam gratiam necessariam docet, quae nos justos faciat, quae nos intrinsece vivificet. Cum itaque lex sit gratia *externa* et fides, quae nos intrinsece vivificat et iustos facit, sit *interior*; patet distingui a Paulo gratiam interiorem ab exteriori.

VI. Maius in ratione beneficii illud dicimus, quod nobis utile magis est ad nostram perfectionem et felicitatem assequendam. Iam vero gratia externa et interna ita se habent, ut in praesenti ordine, si externa sola conferretur, homo iustus et salvus non fieret: e contrario si conferretur sola interna, homo justificaretur et salvaretur: utilior est ergo homini gratia interior, quam exterior. Et re quidem vera gratia interior est finis ceterorum beneficiorum externorum, prout beneficia sunt, sive in nostrum bonum et utilitatem ordinata: finis autem prout talis praestat iis quae sunt ad finem. Et sane per gratiam interiorem homo reapse elevatur formaliter ad ordinem supernaturalem; gratia autem externa est vel causa vel dispositio quaedam ut elevari possit et ut maneat et proficiat in eo statu. Ergo maius est beneficium gratia interior, quam exterior. Porro cum ita praefertur gratia interior exteriori, seorsim utraque spectanda est quoad id quod est ei proprium et quatenus ab alia secernitur potestque separari. Quod si aliqua gratia externa spectetur prout simul internam complectitur, aut vicissim, tunc sub hoc respectu comparatio fieri nequit; quia nulla est oppositio.

VII. Nihilominus si comparetur utraque gratia in ratione

entis, nempe spectata intrinseca utriusque perfectione ontologica: evidens est aliquam saltem gratiam exteriorem praestare interiori; nam incarnatio e. g. Verbi, quae gratia est externa, excedit perfectione sua quodcumque aliud donum nobis collatum. Ergo.

#### THESIS V.

*Rursus gratia supernaturalis dividi debet in gratiam gratis datam, et gratiam gratum facientem, quae potior est illi.*

I. »Cum gratia, ait s. Thomas I. II. q. CXI. a. 1. ad hoc ordinetur, ut homo reducatur in Deum, ordine quodam hoc agitur, ut scilicet quidam per alios in Deum reducantur. Secundum hoc igitur duplex est gratia, una quidem per quam ipse homo Deo coniungitur, quae vocatur *gratia gratum faciens*, alia vero, per quam unus homo cooperatur alteri ad hoc quod ad Deum reducatur: huiusmodi autem donum vocatur *gratia gratis data*, quia supra facultatem naturae et supra meritum personae homini conceditur. Itaque gratia gratum faciens est donum, per quod homo fit intrinsece acceptus Deo; gratia gratis data est donum supernaturale gratuitum, ad aliorum spirituum salutem per modum ministerii promovendam collatum. Appellatio haec *gratis data* non est accipienda sensu exclusi subiecti, ac si ipsa sola sit data gratis; utraque enim gratia est gratuita: sed cum gratia gratum faciens appellationem certam sortiatur ex proprio munere, alia gratia, ut ab ea distinguatur, retinet generis appellationem, quae proinde accipienda est sensu exclusi praedicti h. e. donum *gratis datum tantum*, nempe non gratum faciens. Appellatio haec *gratis data* profecta est a Matth. X, 8. ubi numeratis quibusdam ex his gratiis, subdit Christus: *gratis accepistis: gratis date*.

Esse hoc aliud donum supernaturale collatum homini praeter illud, quod hominem facit Deo gratum, constat ex doctrina Pauli I. Cor. XII. 4. seq. Ibi enim sermo est de donis Spiritus S., quae Spiritus dividit singulis prout vult; sunt ergo supernaturalia et gratuita. Porro ibi sermo est de donis, quae non sunt omnibus hominibus destinata, sed alii datur hoc donum, alii aliud et liquet pluribus hominibus, etsi obicem non



ponant, nullum ex iis donis dari; at gratia gratum faciens est omnibus hominibus destinata omnibusque confertur, nisi ipsi homines obicem ponant. Praeterea haec dona ibi a Paulo dicuntur *manifestatio spiritus*: porro manifestatio spiritus non est per se in bonum illius, in quo fit manifestatio, sed illius, cui fit manifestatio h. e. aliorum quibus manifestatur; quamvis inter hos possit esse et ille, in quo fit manifestatio. Hoc vero proprium est gratiae illius, quam dicimus gratis datam. Unde Paulus ait manifestationem Spiritus esse *ad utilitatem τῶν ὁμοίων*, h. e. ad utilitatem eorum quibus manifestatur; quae interpretatio probatur etiam ex speciali natura horum donorum. Nam. e. g. sermo sapientiae, gratia curationum, operatio virtutum, quae ibi enumerantur, manifestant quidem Spiritum, qui est causa horum effectuum; sed utilitas, quae est finis huius manifestationis, non est propria eius, qui loquitur, qui curat, qui miracula facit, sed propria est omnium, quibus Spiritus per ea manifestatur. Itaque *donum gratum faciens* per se non supponit nisi personam, cui confertur; donum gratis datum supponit societatem, in qua alii ab aliis iuvari possint. Cf. Matth. X, 7. 8. Marc. XVI, 20.

II. Duplex est ergo discrimen inter utramque gratiam. Primum, quod gratia gratum faciens datur per se in utilitatem illius, qui eam accipit, et quidem in hunc finem ut iustus et gratus Deo sit: licet exinde propter eam fiat habilis ad alios iuvandos; sed hoc est per accidens, illud per se intenditur, cum ea gratia confertur. E contrario gratia gratis data confertur in utilitatem eamque spiritualem aliorum: quamvis et illi ipsi, qui eam accipit, utilitatem afferre possit; sed hoc est per accidens, illud per se intentum. Unde in definitione dictum est *per se*. Alterum vero discrimen est, quod gratia gratum faciens sit omnibus destinata et aliqua saltem cunctis hominibus conferatur, ita ut opera gratiae gratum facientis sint constituta in potestate arbitrii singulorum et ex eo solum sit quod sancti et salvi homines non evadant; gratia vero gratis data neque omnibus destinata sit aut promissa neque, generatim saltem, in nostra sit potestate illam acquirere. Dico *generatim saltem*: excipienda sunt enim duo, h. e. character ordinis sacri et iurisdictio ecclesiastica, quae, quia integrum est cuique illa acquirere, negant quidam inter gratias gratis datas recensenda

esse. Quod immerito fieri censemus: cum ratio propria gratiae gratis datae maneat et in illis, nempe donum supernaturale datum in utilitatem aliorum. Quocirca potius subdivisio facienda est huius generis, quam novum genus expiscandum. Scilicet ut sit adaequata divisio gratiae gratis datae, ita divisio institui potest, ut gratia gratis data sit vel ordinaria (character, iurisdictio ecclesiastica) vel extraordinaria (cetera dona). Apostolus sane in 1<sup>o</sup> Cor. I. c. enumerat utramque speciem gratiarum gratis datarum.

Quaenam autem sint singillatim gratiae gratis datae et quomodo conferantur, discere potes a s. Thoma I. II. q. CXI, a. 4. collatis Suarez Prolegom. III. De Gratia cc. 4. 5. Bellarmino. De Grat. et lib. arb. L. I. c. 10. aliisque Theologis in q. citatam Thomae.

III. Potiorem esse gratiam gratum facientem gratia gratis data probatur testimonio Pauli 1. Cor. XII. ubi postquam gratias gratis datas enumeraverit, subdit 31. *causam autem charismata meliora et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro*. Sequitur vero immediate sermo et laus charitatis, quae est gratia gratum faciens. Et sane, ut arguit s. Thomas I. II. q. CXI, a. 5. „unaquaeque virtus tanto excellentior est, quanto ad altius bonum ordinatur. Semper autem finis potior est his, quae sunt ad finem. Gratia autem gratum faciens ordinat hominem immediate ad coniunctionem ultimi finis: gratiae autem gratis datae ordinant hominem ad quaedam praeparatoria finis ultimi, sicut per prophetiam et miracula et alia huiusmodi homines inducuntur ad hoc, quod ultimo fini coniungantur. Et ideo gratia gratum faciens est multo excellentior quam gratia gratis data.”

#### THESIS VI.

*Gratia gratum faciens alia est in habitu situ et permanens, alia actualis et transiens.*

I. Gratia habitualis simpliciter dicitur illud donum, quo homo formaliter et permanenter iustus est Deoque acceptus, etsi nihil agat. Sunt autem et alii habitus supernaturales, qui hominem formaliter perficiunt, quamvis non iustificent, ut



habitus fidei, spei, qui, ne confusio fiat, non vocantur gratia habitualis, sed simpliciter habitus seu virtutes. Proprium horum omnium est quod homo per ea perficitur secundum statum. Gratia actualis est, qua homo perficitur secundum actum seu operationem, quae et praecedere potest et subsequi sanctificationem. Proprium est gratiae actualis disponere ad iustificationem, etsi non id solum ipsa praestet: proprium est gratiae habitualis simpliciter dictae, formaliter sanctificare. Gratia habitualis ceterique habitus sunt aliquid permanentes; id enim proprium est habitus.

Gratia actualis est tum auxilium Dei, quod est in nobis principium actus salutaris, tum ipse actus, qui et ipse donum Dei est potestque esse principium alterius actus salutaris, ut postea videbimus. Haec altera gratia vero quae vel in actu est posita, vel propter actum datur, est aliquid transiens, quemadmodum transit actus.

II. Existentia utriusque gratiae manifesta est. Et primo quidem ex fidei analogia. Constat enim iustos vivere vitam aliquam supernaturalem et divinam. Porro vita dupliciter spectari potest, h. e. tum in actu primo, tum in actu secundo. In actu primo est ipsa essentia rei viventis, ipsum principium, a quo elici possunt actus vitae. In actu secundo vita est ipsa operatio eiusdem principii: illud est permanentes, hoc transiens. Cum autem vita divina non nisi per aliquam participationem sit in nobis, principium vitae supernaturalis nequit se habere nisi ad modum formae accidentalis inhaerentis permanentes et haec est gratia habitualis, qua similes Deo efficimur filiique eius et amici constituimur. Huius existentia evidens est in parvulis baptizatis, qui gratiam Dei habent, non autem actualement, actum enim incapaces sunt: ergo habitualement. Ut autem vita divina in actu secundo exeratur, divinum auxilium requiritur, quod datur ut actus sit, quod ideo desinit desinente actu; est ergo aliquid transiens.

III. Et sane idem evincitur ex disserta testificatione. Occurrunt enim frequenter in Scriptura testimonia, quae utramque gratiam significant. Gratia enim habitualis et permanentes significatur, cum mentio fit *novae creaturae* Gal. VI. 15; *adoptionis* Rom. VIII. 15. 23; *filiationis* Rom. VIII. 14; Ioan. I. 12; *regenerationis* Tit. III. 5; Ioan. III. 5; *revocationis ad origi-*

*nalem similitudinem*, in qua conditus est homo Ephes. IV. 23. 24. Haec enim omnia aliquid habituale et permanentes praeseferrunt. Gratia vero actualis et transiens significatur, cum Deus dicitur *aptare homines in bono, ut faciant eius voluntatem, faciens in eis quod placeat coram se*. Hebr. XIII. 21. cum Deus dicitur *operari in nobis velle et perficere*. Philip. II. 13. cum docemur quod *nemo potest dicere: Domine Iesu, nisi in Spiritu S. I. Cor. XII. 3.* cum docemur quod *non sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*. 2. Cor. III. 5. Haec enim, quae per Deum adiuvantem exhibentur fieri, actus sunt, transeunt; unde et iis transactis desinit auxilium illud, quod propter ea datur. Accedit authenticum magisterium Ecclesiae. Synod. Trid. Sess. VI. De Iustificatione, canone 3. haec ait de gratia actuali: si quis dixerit sine praeviente Spiritu S. inspiratione atque eius adiutorio, hominem credere, sperare, diligere aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur: A. S. Et canone 11. haec habet de gratia habituali: si quis dixerit homines iustificari vel sola imputatione iustitiae Christi vel sola remissione peccatorum, exclusa gratia et caritate, quae in cordibus eorum per Spiritum S. diffundatur atque illis inhaeret aut etiam gratiam, qua iustificamur, esse tantum favorem Dei: A. S.

IV. Atque haec sufficient ad demonstrationem thesis, quandoquidem universa tractatio sequens de gratia actuali uberrime est instituenda. Gratia vero habitualis alium tractatum sibi vindicat, quem, si superis placebit, postea edemus. Itaque agendum nobis est de gratia creata, supernaturali, actuali, quae in negotio iustificationis, nisi subiectum impar sit ad actus eliciendos, prior est, cuius proinde notionem Tridentina Synodus praemisit alteri: Cf. Sess. VI. capp. 5. 6. Porro universa tractatio de gratia actuali quinque quaestionibus absolvetur: 1<sup>a</sup> de natura, 2<sup>a</sup> de necessitate, 3<sup>a</sup> de gratuitate, 4<sup>a</sup> de efficacia, 5<sup>a</sup> de distributione gratiae actualis.

